

ЕКОЛОГО-ЕКОНОМІЧНІ АСПЕКТИ РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВ ЛІСОВОГО ГОСПОДАРСТВА

На сучасному етапі розвитку України, як держави з ринковою системою господарювання помітно загострилася ситуація пов'язана з використанням природних ресурсів. Екологізація економіки та свідомості суспільства не є абсолютно новою проблемою. Практичне відображення екологічності тісно пов'язане в першу чергу з державним регулюванням процесів природокористування. Державна політика у сфері екології повинна базуватися на стабільній системі законодавства, актів, нормативів, але ця система, особливо у сучасний період, повинна бути еластичною, тобто вміти швидко реагувати на зміни навколишніх компонентів, вміти пристосовуватися до змін занадто складного середовища. І це є дуже ефективним засобом подолання екологічної кризи та забезпечення природоохоронної функції держави.

Запровадження ринкових відносин у процеси використання лісових ресурсів значно загостило можливості реалізації ними екологічних і соціальних функцій. Донині в Україні не вироблено єдиної, прозорої, зрозумілої стратегії та політики розвитку лісових ресурсів. Основні напрями державної політики України у галузі охорони довкілля, використання природних ресурсів та забезпечення екологічної безпеки розроблено відповідно до статті 16 Конституції України, якою визначено, що забезпечення екологічної безпеки і підтримання екологічної рівноваги на території України, подолання наслідків Чорнобильської катастрофи, збереження генофонду українського народу є обов'язком держави.

Орієнтація на екологічно спрямовану діяльність підприємств у багатьох зарубіжних країнах сприяла тому, що на сьогодні сфери виробництва є одними із найбільш розвинених і конкурентоспроможних. Все більше зростає попит на екологічно чисту продукцію, за яку споживачі готові платити високу ціну. Світові тенденції розвитку екологоорієнтованої діяльності та економічна й екологічна кризи, що склались в Україні викликають об'єктивну необхідність у зміні економічної поведінки товаровиробників у нашій країні, цим і обумовлена актуальність обраної тематики.

Проблема розвитку підприємництва на еколого-економічних засадах досліджена недостатньо. Лісові ресурси, організація їх використання, збереження, відновлення постійно знаходяться в полі зору багатьох відомих вчених, політиків, бізнесменів, практичних працівників, а також окремих громадян. Вирішення еколого-економічних проблем лісокористування, екологізації лісового господарства відображаються в «Концепції реформування та розвитку лісового господарства України» (2006), «Концепції національної екологічної політики України на період до 2020 року» (2007), у яких закладено основи організаційно-економічних механізмів функціонування лісового господарства на ринкових засадах.

Таким чином, організація лісового господарства в Україні нині є предметом уваги відповідних урядових структур, які пропонують механізм відтворення лісових земель, лісокористування, одночасно розв'язуючи з цим екологічні, соціальні та економічні завдання. Особливо часто увага вчених звернена на дослідження лісів крізь призму економіки та екології, які застерігають, що економічна стабільність за жодних умов не повинна досягатися за рахунок екологічної безпеки. Саме в такому руслі пропонувалася організація використання лісових ресурсів на Саміті Ріо-92. Йдеться про прийняття Концепції сталого розвитку, яка нині слугує орієнтиром використання лісоресурсів в майбутньому. Деструктивність в організації еколого-економічних засад організації лісового сектора економіки окремі вчені пов'язують з недосконалістю чинного законодавства, зокрема відсутністю належного механізму справляння податків. Дослідники зазначають, що об'єктом оподаткування, обчислення та справляння платежів за користування природними ресурсами при здійсненні лісівництва мають бути земельні угіддя, у складі яких облікова категорія «лісові землі» є домінуючою.

Потребують подальшого дослідження сутнісно-змістовна основа розвитку екологічно спрямованого підприємництва з урахуванням галузевої специфіки, його інституціональна основа. Цій тематиці присвячена велика кількість робіт вітчизняних і зарубіжних науковців. Поняття «природокористування» застосовується та інтерпретується на сьогодні у широкому спектрі у багатьох роботах від поняття у вузькому розумінні його значення як простої експлуатації природного середовища та природних ресурсів до більш широкого розуміння – як характер взаємозв'язків системи відносин господарства і населення з природою, які пронизують усю життєдіяльність людини. Однією з причин, яка значною мірою гальмує запровадження еколого-економічних засад до організації лісового господарства, є домінування корисних матеріальних інтересів.

Вплив екологічних факторів можна розглядати з двох точок зору: як вплив, що виявляється в додатковому інвестуванні доходів, пов'язаних із запобіганням негативного впливу на навколишнє середовище та дотримання екологічних стандартів, а також як механізм урахування екологічних факторів, що повинен передбачати оцінку не лише природоохоронних витрат, але й економічних

наслідків забруднення навколишнього середовища, які не можна ліквідувати. Обов'язкове їх відшкодування є основною умовою раціонального природокористування та принципом правової відповідальності, що, у свою чергу, свідчить про додаткові витрати у вигляді штрафних санкцій та податкових платежів.

Екологічне управління – це найбільш ефективне досягнення гармонізації соціального, економічного і екологічного розвитку; реалізація законодавства, контроль за дотриманням вимог екологічної безпеки, забезпечення проведення ефективних і комплексних заходів щодо раціонального використання природних ресурсів, досягнення узгодженості дій державних і громадських органів у сфері охорони довкілля. Еколого-орієнтоване управління допомагає підприємству не втратити конкурентні переваги у середовищі, що постійно змінюється.

Еколого-орієнтоване управління підприємством лісового господарства може бути визначене як частина загальної системи управління ним, метою якої є забезпечення досягнення поставлених економічних цілей щодо здійснення господарських процесів із дотриманням принципів економіки природокористування й охорони навколишнього середовища. Побудова відповідного механізму управління на мікрорівні з урахуванням екологічних факторів має ґрунтуватися на таких принципах, як стратегічність, послідовність, своєчасність тощо.

Отже, стан організації лісового сектора економіки в Україні має свої недоліки. Насамперед це стосується відсутності конкретних, системних заходів, які би дозволили належним чином виконувати ресурсами лісу еколого-економічні функції. Нині важливими засадами використання лісоресурсного потенціалу в Україні залишаються матеріальні інтереси суб'єктів господарювання, які досить часто досягаються крізь призму погіршення екології, а також загострення соціальних проблем. Саме тому виникає потреба запровадження нових засад щодо організації функціонування лісового господарства. Йдеться про імплементацію в процеси використання, збереження, покращення та охорони лісових ресурсів засад сталого розвитку, лейтмотивом якої є одночасне запровадження, гармонійне поєднання розв'язання не лише економічних, а й екологічних і соціальних проблем. Приведення у відповідність лісового господарства до рекомендацій сталого розвитку в Україні потребує створення певних передумов, найважливішими з яких, на нашу думку, слід вважати:

- переглянути доцільність запровадження приватного лісокористування крізь призму суспільної значущості;
- запровадити радикальні заходи для зменшення площ лісу, що призначені для вирубок головного користувача;
- запровадити моніторинг підприємств-забруднювачів атмосферного повітря та значно підвищити штрафні санкції за завдану шкоду лісовим землям;
- місцевим органам самоврядування, громадськості проаналізувати стан невеликих лісових площ, що знаходяться в межах та поблизу населених пунктів. За результатами обстеження вжити заходи для їх очищення та цільового призначення;
- розробити конкретні заходи, що стосуються захисту лісових масивів, включаючи лісові площі, які знаходяться в межах сільських населених пунктів, для запобігання небезпеки пожеж та довести їх до відома місцевих жителів.

Реалізація вищенаведених заходів забезпечить значною мірою можливість запровадження в лісовому господарстві засад сталого розвитку, які допоможуть належно вирішити виконання лісовими ресурсами екологічних та економічних функцій.